

(JEUGD)SPORT en ETHIEK

Yves VANDEN AUWEELE
FABER/ KULeuven

INHOUD

- Mijn invalshoek: psychologie, onderzoek, actie
- Oorzaken van aberraties en stress te zoeken in de karakteristieken van de moderne sport?
- Onderscheid tussen spektakelsport, prestatiesport en jeugdsport!
- Belang van de begeidingscontext. Wie is verantwoordelijk voor wat in de sport?

Mijn invalshoek:

de psychische schade die kinderen oplopen en overhouden ten gevolge van een bovenmaatse stress, wordt mede veroorzaakt door een ondermaatse moraliteit in de sport die medebepaald wordt door de karakteristieken van de moderne sport

Mijn klinische praktijk reveleerde volgende oorzaken en gevolgen van langdurige en intense stress bij sportende kinderen

- psycho-somatische symptomen (buikpijn, huiduitslag...)
  - eetstoornissen (anorexia)
  - depressies & pogingen tot zelfmoord
  - abnormale faalangst
  - gedragsstoornissen (woede uitbarstingen...)
- Mijn pogingen om een trainer te doen stoppen met zijn verkeerde trainingsmethodes en seksueel misbruik reveleerde tekortkomingen in het begeleidingssysteem en **richtten mijn aandacht op ethische dilemma's in de sport die medeoorzaak zijn van de vermelde problemen**

Karakteristieken van de
moderne sport bepalen de DE
MORELE ATMOSFEER IN
DE SPORT die op haar beurt
mede oorzaak is van aberraties
en stress

De morele atmosfeer in de moderne sport wordt mede gevormd door een aantal karakteristieken van de moderne sport die in se noch goed noch slecht zijn ...

- Belang van de economie & de commercialisatie
- Een fundamenteel op zichzelf gericht zijn : Egocentrisme
- De attractie van macht & eer te verwerven via de sport
- De gedreveheid om de fysieke grenzen af te tasten: 'citius, altius, fortius'
- Belang van het behalen van prestaties: sport is het perfecte model van de liberale prestatie maatschappij
- Sport is een proefterrein voor wetenschappelijke en technologische nieuwigheden

Wanneer niet in de hand gehouden, liggen vermelde karakteristieken mede aan de basis van ... (Brackenridge, Bredemeier, Coackley, David, Donnelly)

- het **gedogen** van doping, agressie, van een enorme belasting in termen van uren en intensiteit (kinderarbeid)
- de **betekenis** die gehecht wordt aan sportbeoefening: sport wordt werk
- de **motivatie** verschuift van intern (plezier) naar extern (geld, roem, macht)
- De **instrumentele** benadering van het **lichaam**
- De **doelen** die men zich stelt: winnen kost wat het kost
- Het **verengen** van het leven tot **de sport**

De economische manier van denken beïnvloedt de sportpraktijk (Wenner, 1998)

- Organisatoren en sponsors zijn afhankelijk van het publiek/supporters die sensatie en emotie willen: dus opzoeken van risico's , gevaar, drama..., dus corruptie, omkoping, mensenhandel
- het lichaam en de persoonlijkheid van de atleet zelf is een verkoopproduct (wat hij/zij eet , drinkt...)
- de atleet bekijkt zijn lichaam als een machine dat optimaal moet presteren via legale en illegale middelen (doping, bedrog...)
- hun motivatie verschuift van intern (plezier) naar extern (geld)

Egocentrisme in de sport:

Sport is een subcultuur waar egocentrisme meer getolereerd of aanvaard wordt dan in andere levensdomeinen : IK wil de beste zijn, IK wil winnen

(F. De Wachter)

- egocentrisme is niet alleen niet toegelaten in de competitieve sport, het is zelfs voor-ondersteld,
- het probleem ligt hierin dat egocentrisme bloedserieus wordt en de grenzen van het spel overschrijdt

De gedrevenheid om de fysieke grenzen af te tasten : Citius , Altius, Fortius loopt gelijk met de gedrevenheid van de wetenschapper om technologische en wetenschappelijke vernieuwingen uit te proberen
(Breivik, 1998)

- Het streven naar vooruitgang, verbetering en records is altijd al de motor geweest voor het zoeken naar allerlei (legale & illegale) voordelen
- Technologie en wetenschap zoeken zowel de uitrusting (fiets, polstok enz..) als het lichaam van de sporter te verbeteren (diëten, doping, drukkamers, genetische technologie...)
- De sport is een proefterrein geworden om nieuwigheden uit te proberen.

Er moet onderscheid gemaakt
worden tussen de
professionele sport, de
spektakel sport, de jeugdsport

De professionele Sport is gekenmerkt door...

- **Druk vanwege**
  - sponsors
  - politiek
  - media
  - het voornaamste doel is winnen koste wat het kost: positieve waarden staan hier onder enorme druk

Spektakel Sport (Harvey & Houle, 1994)

- Sport is een economisch goed geworden met als kern motivatie: rentabiliteit
- Winnen is hier zelfs niet meer het ultieme doel.
- Met waarden wordt geen rekening meer gehouden

Druk op de Jeugdsport (David, 1999)

- De druk die weegt op de professionele sport laat zich meer en meer voelen in de jeugdsport
- De mogelijkheid om de positieve waarden te realiseren is bedreigd

Belang van de context, de
begeleidingsstructuren die
deze karakteristieken
gestalte geven

De invloed en druk van de context en de
macht van het begeleidingsteam wordt
onderschat

Dit tegenover de tendens om elke
individuele atleet volledig persoonlijk
verantwoordelijk te stellen voor zijn/haar
gedrag, gezondheid en welzijn

Het complexe netwerk rond de jonge atleet is medeverantwoordelijk voor het in stand houden van een ondermaatse morele atmosfeer en voor het genereren van stress

- Ouders
- Coaches
- Medische staf en soigneurs
- Psycholoog, kinesist, dietist
- School en leraars
- Sportmanagers en sponsors
- Media

Ouders dragen de grootste verantwoordelijkheid

- Zij wensen dat de potenties van hun kinderen maximaal worden ontplooid
- ze voelen zich veelal machteloos tov het begeleidingssysteem en moeten vertrouwen op dit netwerk
- naarmate ze zich meer identificeren als ouder van een begaafd kind en hun eigen ambities willen realiseren gaan ze meer druk steken op hun kind

Coaches

- Beseffen alras dat hun inkomen , prestige en carrière afhankelijk zijn van de prestaties van de kinderen
- Staan soms te dicht bij de atleten (gevaar voor sexuele intimidatie en misbruik)
- Focussen op het lichaam van de atleet als instrument ipv op de atleet als mens
- Eisen een te grote afhankelijkheid van de atleten & hinderen hun groei naar zelfstandigheid

Aantal en % meisjes dat minstens 1 x ervaring had met 1 van de gedragingen van hun coach binnen de 4 ernstzones

	N= 222	%
Sexuele avances	16	7,3
Ongewenste intimiteiten	116	54
Grijze zone	160	73,4
Toelaatbaar gedrag	215	95,5

Sportmanagers en sponsors

- Zetten de coaches onder druk om prestaties te leveren en de daaraan gerelateerde geldstromen binnen te krijgen
- Hebben niet noodzakelijk het welzijn van de jonge atleten op het oog als ze hun deals sluiten
- introduceren een economische manier van denken in de sport die het morele gehalte van het gedrag van alle paricipanten beïnvloedt

Medische staf

- Dokters voelen dat ze minder worden gevraagd of worden aan de kant gezet wanneer hun beslissingen tegen de belangen van managers of sponsors ingaan.
- In dergelijke gevallen sluiten dokters gemakkelijk compromissen (atleet met kwetsuur toch laten deelnemen, te radicale middelen toedienen...)

Psychologen, kinesisten, diëtisten

- Zijn afhankelijk van managers en coaches en kunnen geneigd zijn...
- - een onkritische houding aan te nemen tov waarden en praktijken (vb ontgroeningspraktijken, nemen van drugs...)
- - de afhankelijkheid van atleten tav hen te versterken en hen te ontmoedigen wanneer ze kritisch zijn

CONCLUSIES & ACTIES

3/30/2010

Voorstellen tot actie

- Geen defaitisme
- Strevingen en belangen van de diverse participanten 'ontbloten'
- Verantwoordelijke, serene communicatie
- Onderliggende mechanismen en identificeren
- Werkbare oplossingen bedenken
- de sportsector nationaal en internationaal responsabiliseren

Waarmee we rekening moeten houden in onze acties

- Sport is een subcultuur met een eigen manier van redeneren
- sport produceert noch positieve noch negatieve effecten op een automatische manier
- Het belang van de context, dwz. het motivationeel klimaat & de invloed van het begeleidingssysteem wordt onderschat
- Er is een tekort aan structuren en regels om de negatieve effecten op te vangen

Reacties op mijn interventies (publicaties, lezingen, tussenkomsten)

• Kritische reacties:

- De integriteit van de sport wordt ondermijnd.
- Het komt zo over dat elke sporter, trainer en manager wordt verdacht van een verborgen agenda, van oneerlijke en ongezonde praktijken.
- Uitzonderingen worden uitvergroot.
- De pers maakt hier een smeug verhaal van.

• Positieve reacties:

- stimulering tot debat
- aansluiting bij een groeiende ontevredenheid met de schandalen (corruptie, geweld, doping...) waarover thans bijna wekelijks wordt gerapporteerd
- Thans ligt de Panathlon verklaring over ethiek in de sport voor. Heelwat organisaties ondertekenden reeds. Erkenning van het probleem door toekenning van prijs voor sportverdienste aan Panathlon

Panathlon verklaring over ethiek in de jeugdsport

Wij verklaren dat we ten eerste

- de positieve waarden planmatiger, actiever, en met nog meer doorgehouden inspanning dan tot nog toe, zullen promoten in de jeugdsport

Wij verklaren dat we ten tweede

- onze inspanningen zullen voortzetten om alle vormen van discriminatie in de jeugdsport weg te werken

Wij verklaren dat we ten derde

- erkennen (en rekening houden met het feit) dat de competitieve sport ook negatieve effecten kan veroorzaken.
- dat zowel preventieve als curatieve maatregelen nodig zijn om kinderen hiertegen te beschermen.

Wij verklaren dat we ten vierde

- positief staan tav de ondersteuning door sponsors en door de media.
- We menen evenwel dat deze ondersteuning ondergeschikt moet blijven aan de basisobjectieven van de jeugdsport

Wij verklaren dat we ten vijfde

- Het Panathlon Charter over de Rechten van het Kind in de Sport formeel onderschrijven